09/05/2020

Η Θρησκευτική Λατρεία Και Το Minimum Της Διασφάλισής Της

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Λαρίσης και Τυρνάβου

Γράφουν οι Ελένη Μ. Παλιούρα και Μαρία – Ωραιοζήλη Κουτσουπιά, δικηγόροι, ΥπΔ Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ

Με την υπ' αριθμ. 1 BvQ 28/20 της 10.4.2020, το Ομοσπονδιακό Συνταγματικό Δικαστήριο της Γερμανίας έκρινε ότι η απαγόρευση της συμμετοχής στη θρησκευτική λατρεία εν μέσω πανδημίας αποτελεί έναν εξαιρετικά σοβαρό περιορισμό, που, όμως, είναι ανεκτός λόγω του προσωρινού του χαρακτήρα.

Η συλλογική λατρεία είναι ζωτικής σημασίας για τις εκκλησίες και όπως φαίνεται και για τις λοιπές θρησκευτικές κοινότητες, συνεπώς πρόκειται για μια σοβαρή περίπτωση περιορισμού της πίστης, χάριν προστασίας ενός άλλου συλλογικού, υπέρτερου αγαθού της δημόσιας υγείας. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το σκεπτικό του Δικαστηρίου ως προς την αρχή της αναλογικότητας εν προκειμένω.

Πιο αναλυτικά, το Δικαστήριο αποφάσισε ότι προκειμένου τα κρατικά μέτρα να κριθούν αναλογικά ως προς τον περιορισμό που επιφέρουν, πρέπει να μελετώνται σε σχέση με την υπάρχουσα κατάσταση και κάθε ανανέωση του ως άνω περιορισμού της λατρείας είναι αναγκαίο να εξετάζεται αυστηρά και στενά σε σχέση με τις νέες γνώσεις για την πανδημία. Από την ανωτέρω απόφαση, αλλά και

από το γενικότερο νομολογιακό και νομοθετικό πλαίσιο, προκύπτει ευρέως η τάση της χρήσης της αρχής της αναλογικότητας κατά την κρίση της εφαρμογής περιορισμών στα θρησκευτικά δικαιώματα.

Σύμφωνα με το τεστ αναλογικότητας, ένα μέτρο πρέπει να θεωρηθεί αναγκαίο, πρόσφορο και κατάλληλο σε μια δημοκρατική κοινωνία, προκειμένου να υιοθετηθεί. Συγκεκριμένα, η αρχή της αναλογικότητας στο δίκαιο των θρησκευμάτων ακολουθεί τις ιδιαιτερότητες του εν λόγω κλάδου, ο οποίος έχει φιλοσοφικές, κοινωνιολογικές και πολιτικές βάσεις. Για τον λόγο αυτό, η εφαρμογή της ως άνω αρχής επί του υπό εξέταση ζητήματος εν μέσω πανδημίας δεν είναι και η πιο εύκολη υπόθεση, καθώς το minimum της διασφάλισης του δικαιώματος της θρησκευτικής ελευθερίας κατά τη θέσπιση και την υλοποίηση των μέτρων, βρίσκεται στο μεταίχμιο του δικαίου και της θρησκείας.

Το ζήτημα, λοιπόν, που ανακύπτει είναι ο ορισμός της minimum προστασίας της θρησκευτικής ελευθερίας και ειδικότερα της θρησκευτικής λατρείας εν μέσω πανδημίας και του αρμοδίου οργάνου για τον προσδιορισμό της.

Η απάντηση έγκειται στο δικαίωμα θρησκευτικής έκφρασης ως έκφανσης της θρησκευτικής αυτοδιοίκησης. Ειδικότερα, η πραγμάτωση της θρησκευτικής αυτοδιοίκησης εν μέσω πανδημίας υπαγορεύει την κατανόηση εκ μέρους του κράτους του πυρήνα της λατρείας κάθε θρησκευτικής κοινότητας ούτως ώστε να τον σεβαστεί, καθώς σε διαφορετική περίπτωση τυχόν μέτρα προς επίτευξη του όποιου περιορισμού με παράλληλη τη διατήρηση του σεβασμού της κοινότητας δεν δύνανται να επιτύχουν πρακτικά τον σκοπό τους. Επιπροσθέτως, τα ως άνω μέτρα δύνανται να οδηγήσουν ακόμα και σε παραβίαση της θρησκευτικής λατρείας, όταν οι διατάξεις που προστατεύουν τη θρησκευτική αυτοδιοίκηση εφαρμόζονται τεχνικά και δίχως τον προηγούμενο απαραίτητο διάλογο με τους αρμόδιους φορείς.

Ποιοι είναι, όμως, οι αρμόδιοι φορείς; Η πανδημία, αλλά και όλη η περίοδος της οικονομικής κρίσης, την οποία η Ελλάδα διένυσε προ αυτής, ανέδειξε την ανάγκη για πιο σταθερές κοινωνικές και πολιτικές δομές, καθώς και για πιο ολοκληρωμένη επιστημονική κατάρτιση, η οποία πρέπει να ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα της εθνικής έννομης τάξης. Στο πλαίσιο αυτό, τα υπάρχοντα πολιτειακά όργανα είτε ανταποκρίνονται στην εκτελεστική είτε στη νομοθετική είτε στη δικαστική εξουσία, δεν είναι αρμόδια να ερμηνεύσουν και να προσδιορίσουν τον βαθμό, στον οποίο πλήττεται ο πυρήνας της λατρείας κάθε θρησκεύματος.

Παράλληλα, τα θρησκεύματα από μόνα τους δεν είναι αρμόδια να αποφασίσουν για ζητήματα που επηρεάζουν το σύνολο των πολιτών ενός κράτους. Συνεπώς, δημιουργείται ένα αδιέξοδο που επιφέρει και την ανάλογη αναταραχή στο δημόσιο

διάλογο.

Μία λύση που θα μπορούσε ίσως, υπό τις κατάλληλες ορθολογικές προϋποθέσεις, να εξομαλύνει την κατάσταση, είναι η σύσταση ενός εθνικού οργάνου (μόνιμη ή έκτακτη επιτροπή), το οποίο θα παρακολουθεί τις ευρωπαϊκές εξελίξεις σε θέματα αυτοδιοίκησης των θρησκευμάτων και θα είναι αρμόδιο να εισηγηθεί προτάσεις. Η φύση του οργάνου δεν μπορεί να είναι ούτε κρατική ούτε εκκλησιαστική/θρησκευτική αναφορικά με τη διοίκηση και τη λειτουργία του, καθώς ως προς τη νομική του προσωπικότητα δεν μπορεί παρά να είναι ΝΠΔΔ.

Καταληκτικά, το minimum της διασφάλισης της λατρείας εντός κάθε περίστασης είναι απαραίτητο να διαμορφώνεται σε σχέση με την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα της ύπαρξης και λειτουργίας των θρησκευμάτων σε ένα κράτος, καθώς αυτή είναι ουσιαστικά η έννοια του περιθωρίου εκτίμησης (margin of appreciation). Η συγκεκριμένη έννοια (το minimum) συνιστά ένα θεμελιώδες σημείο κατανόησης της αυτοδιοίκησης των θρησκευμάτων εκ μέρους του κράτους, αλλά και εκ μέρους των ίδιων των θρησκευμάτων. Ενδεχομένως μάλιστα να είναι αναγκαία ή τουλάχιστον εξεταστέα μια πιο ευρεία εκτίμηση της minimum διασφάλισης της θρησκευτικής λατρείας σε σχέση με τον επιδιωκόμενο περιορισμό συγκριτικά με άλλα ατομικά δικαιώματα.

ΠΗΓΗ: Εφημερίδα “ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ”

Το κείμενο φιλοξενείται στη επίσημη ιστοσελίδα της Ιεράς Μητροπόλεως Λαρίσης και Τυρνάβου